

Eva
Danišová

Kniha vychází za finanční podpory
Ministerstva kultury České republiky,
Státního fondu kultury České republiky
a Bader Philanthropies, Inc.

Ministerstvo
kultury

Státní fond kultury ČR

Diliňi Dora

© Eva Danišová, 2026
Illustrations © Juraj Horváth, 2026
© KHER, z. s., 2026
ISBN 978-80-87780-51-0

KHER

I.

Dora má krajkové období. Často si pro sebe říká, že kdyby byla mladá, volánky by za ní vlály aspoň dva metry. Jo, jenomže mladá, hezká a hubená už byla. Navíc blbá, takže dobu krajek a volánků úplně propásla. Sama neví, kdy to začalo, ale drží ji to už docela dlouho. Chodí po galanteriích v okolí, nakupuje různobarevné krajkové lemy a potom přemýšlí, kam by se jí mohly hodit. Zatím zůstává při tmavých odstínech, ale už dost dlouho uvažuje o holčičkovsky růžové krajce, kterou by si nechala přišít na úplně bílé šaty – jen je mít.

V dobách jejího dospívání ještě tolik možností zkrášlování nebylo. Gelové nehty, zahušťování řas, prodlužování vlasů... A těch přípravků na všechno možné, které jako mladé žáby neznaly! Říká si, že kdyby je všechny měla, možná by se jí vyhnula celulitida, neměla by na čele vrásky jak brázdy za traktorem a možná by ještě teď vypadala na devětatřicet. No jo, není jisté, že by to pomohlo. Ale ona byla mladá v sedmdesátých, a pak ještě v osmdesátých letech. To bylo minulé století. Vždyť ona ani nevěděla, jak se rodí děti.

Jak přicházejí děti na svět, zjistila, když jí bylo necelých devatenáct let. Do té doby možná sem tam něco zaslechla, něco tušila, ale nic z toho se neblížilo tomu, co tehdy v noci a později zažila.

Dora. Nenalíčená, usměvavá, klidná, tichá až málomluvná, jen tmavé oči prozrazovaly, že má

zájem o vše, co se právě děje. Na romskou dívku hodně světlá – neměla ani černé vlasy. Na první pohled se mohlo zdát, že není ničím zajímavá, ale pod obyčejným zevnějškem se skrýval naivní snílek s dobrodružnou povahou.

Byly to jednoduché představy, ale Dora se jimi v duchu zaobírala, jako by tušila, že to nebude mít snadné – hodný muž, děti a rodina. Nic jiného jí ani nenapadlo, netoužila po žádných výjimečných zážitcích. Neměla kolem sebe nikoho cílevědomého a vzdělaného, kdo by jí posloužil jako vzor a poradil jí, ať nespěchá a užívá si svobody. V té době se rodiny zakládaly mnohem dříve než teď. Dívky se vdávaly většinou po střední škole a stát mladé rodiny podporoval. Dora se viděla v malém domku se zahrádkou, kde by si četla a kolem ní by pobíhaly její děti. Snila o společných večerích, smíchu a radosti. Jenže hned zkraje tomu snu sama nedala šanci.

Byl leden 1978 a Dora měla schůzku se svým ženáčem. Pracoval mimo město a vzkázal jí, ať na něj počká v jedenáct večer na nádraží. Poprosila kamarádku Radku, aby ji doprovodila. Radka neodmítla, ale věnovala Doře zvláštní, zkoumavý pohled. Když ve dvacetistupňovém mrazu na perónu třetího nástupiště stály už asi půl hodiny, Radka to nevydržela a vybuchla: „To seš tak hloupá, nebo praštěná, že ti to nedochází? Dyť ten tvůj Štefan je už dávno doma v teplíčku, a vsadím se, že vrká s manželkou! Nezajímá ho, že seš zbouchnutá. Koukej se probrat a už se na něj vykašli, chtěl si jen užít, co pak to nechápeš?“

Ne. Dora to nechápala. Teprve vloni se vrátila domů po sérii pobytů v různých dětských domovech a diagnostických a výchovných ústavech. Jak jednou člověk uvíznul v síti institucionální péče, nebylo vůbec snadné se z ní vymotat.

Důvodů, proč byla Dora v děčáku, bylo víc. Od narození se o ni starala babička. Když už to její zdravotní stav neumožňoval, byla Dora úřady převelena do ústavu. Na umístění do domova pro mládež ale čekala v blázinci. Bylo jí deset let a byla strachy zkoprnělá. Dva měsíce se pohybovala mezi pacienty s nejrůznějšími projevy duševního onemocnění – někteří se třásli, jiní plakali, další křičeli nebo zarytě mlčeli. Dora si neměla s kým promluvit, připadala si úplně sama. Dopoledne za ní chodila učitelka a něco málo s ní probrala do školy. Byla to jediná chvíle, kdy Dora ožila. V noci ale brečela do polštáře a potichu volala svou babičku. Svou babi, která doma brečela taky, protože její holčičku odvezla sociálka.

Milovala ji ještě dřív, než se narodila. Sama měla jen dvě děti, protože při porodu dostala infekci a po operaci už nemohla otěhotnět. Svou první vnučku si vysnila, a když se narodila, vypadala přesně tak, jak si to babi představovala. *Chrapunka*, říkávala s pýchou, protože její Dorinka byla bílá jako české miminko a ani zdaleka nepřipomínala romské děti.

Když se Dora konečně dostala do dětského domova, mohla jezdit na víkendy domů. Jednou se z víkendové návštěvy u babičky ale nevrátila. Schválně si zlomila ruku, protože si myslela,

že když bude marodit, bude moct zůstat ještě doma. Celé to vymyslela Radka, která chtěla, aby s ní Dora chodila do vinárny, které se říkalo Hašišárna. Vydržely tam sedět při jedné kávě a limonádě dlouho do noci a pořád dokola tančily bump. Točili se kolem nich zasloužilí štamgasti i mladí kluci. Dora byla ve své naivitě k pozornosti mužů slepá a hluchá, kdežto zkušenější Radka je akorát tahala za nos. Doře se tak šíleně nechtělo zpátky, že si nechala omotat ruku utěrkou a Radka ji pak přes ni majzla kladivem. Nakonec stejně přišli policajti až k nim domů a vzali ji do pastáku i se zlomenou rukou.

Holky v pastáku chodily normálně do práce a Dora od patnácti let obsluhovala spřádací stroj v textilce jako sukařka. Platily si potom samy ubytování a jídlo a dostávaly kapesné. Za první výplatu si koupila LP desky Karla Gotta a anglické skupiny Smokie. Milovala jejich zpěváka Chrise Normana. Zbytek peněz se holkám ukládal na účet. Taky mohly jezdit jednou za měsíc na víkend domů, pokud tedy nějaký domov měly. Spousta z nich se neměla kam vracet. Byly odložené už jako miminka. Traumatizované, citově ploché, vyslané do světa, který znaly jen z doslechu. Vystrašené rádoby drsňačky, které často končily na E 55 nebo ve vězení. Nebo jako Milka, kterou její partner ubil k smrti.

Čtrnáct dní před osmnáctými narozeninami dostala v pastáku těch pár korun, co měla na kontě, a umístěnku do bohumínských železárren, kde měla nastoupit jako pokojská na ubytovně pro dělníky. Nikdy v Bohumíně nebyla,

nikoho tam neznala. Pořádně ani nevěděla, kde to město je. Neuměla si tak radikální krok vůbec představit. Tenkrát do té práce nenastoupila. Nechtělo se jí nikam odjíždět, byla ráda, že je doma ve svém městě, že už nemusí poslouchat žádné příkazy, a chtěla si zařídit život podle sebe.

Kromě babičky neměla nikoho, o kom by mohla říct, že je jenom její. Se svým otcem nikdy nežila. Otec matku opustil, když Doru čekala. Bydlel na druhém konci republiky a posílal babičce třicet korun výživného. A děda s nimi žil jen pár let, než se odstěhoval za jinou, mladší ženou na sever Čech.

To Štefan měl velké pochopení a byl tak pozorový! Byl k ní milý, hodně si s ní povídal a ona k němu slepě vzhlížela a nepokrytě ho obdivovala.

Znali se od jejího dětství. Štefan s manželkou a Dora s babičkou bydleli zhruba tři roky ve stejné barabizně na spadnutí, kterou kvůli jejímu havarijnímu stavu později zbourali. Dora ho měla ráda už jako malá holka. Jejich rodinný život poznala hodně zblízka. Denně k nim chodila a prakticky u nich bydlela. Coby desetiletá mohla vozit a hlídat jejich malé děti.

Bral ji s sebou, když chodil tajně do sadu na jablka, a dělil se o ně s její babičkou. To si připadala jako dospělá. Zpátky se vraceli přes zahrádkářskou kolonii a tam Štefan koukal, kde co dozrává a jak vysoký je tam plot. Měl heslo: Sluníčko ukáže, měsíček dá. Byl to drobný pych v cizích zahradách, ale on to tak nebral, spíš ho to bavilo.

Nebo s nimi sbírala železo a on jí potom dal třeba dvě koruny. Babi ve dne obhlídla, kde se co povaluje, a navečer se potom s kočárem vydávali společně všechno posbírat. Měli spolu kšefty, ale to mu nebránilo babičku taky sem tam podvést. Dopoledne jí naštípal dřevo, ona mu za to zaplatila, a on si potom tajně na to dřevo do šupny chodil.

Jeho žena se k Doře chovala taky moc hezky. Vždycky jí nabrala z jídla, které vařila, a společně si pak hrály s dětmi. Měli doma černobílou televizi, a to Dora milovala. Často ji museli od obrazovky doslova odtrhnout, protože už bylo pozdě večer a ona se vzpouzela, že se chce ještě chvilku dívat.

Měla Štefana a jeho ženu upřímně ráda, protože sama žádné příbuzné neměla. Máma sice žila v nedaleké vesnici, ale neměla dobré vztahy s babičkou Matyldou a její nový partner Doru odmítal. Máma s ním měla postupně dalších šest dětí a Dora byla jen ten cizí „panchart“, jak říkal. Nepřál si, aby je dcera z manželčina prvního vztahu navštěvovala.

Dora se tedy upnula na Štefanovu rodinu, kde jí brali jako samozřejmost. Když potřebovali pohlídat děti nebo skočit pro něco do obchodu, byla vždycky po ruce. Později se sice Štefanova rodina přestěhovala, ale jejich kontakty to nijak neoslabilo. Když Doru umístili do dětského domova a domů jezdila jen na prázdniny nebo Vánoce, stejně se s nimi při každé návštěvě u babičky viděla. Její dívčí představy patřily jenom Štefanovi, a tak mu vlastně nedalo moc

práce si s ní začít. Teprve po letech si uvědomila, že ho vnímala jako jediný mužský vzor ve svém životě.

Snad všichni ženatí muži tvrdí, že jsou v manželství nespokojení a s vámi naopak šťastní. Slibují, že se brzy rozvedou a budou jenom s vámi. Možná tomu sami věří; Dora o tom ale byla skálopevně přesvědčená, věřila mu každé slovo. Přitom to byl z jeho strany jen únik z manželského stereotypu, který praktikoval docela často, a Dora si později uvědomila, že i ona o některých jeho poloveřejných vztazích vlastně věděla.

Teď tedy stála v osmém měsíci těhotenství o půlnoci na perónu, zalykala se slzami a jen si přála, aby přišel Štefan a řekl, že nic z toho není pravda. Ve své nezkušenosti nakonec klesla ještě hlouběji a šla se podívat k němu domů. Bydleli tenkrát s manželkou a třemi dětmi v pavlačovém domě a do jejich bytu bylo vidět. Obrázek, který se jí naskytl, byla dokonalá rodinná idylka. Rozpálená kamna, puštěné rádio, dvě polonahá těla na starém gauči... Dora stála na ulici jako ubulená a zmrzlá nána, která snad ani neví, že mozek slouží k přemýšlení. Nevadilo jí, co viděla; vadilo jí, že Štefan není s ní.

Domů přišla po půlnoci. Domů tenkrát znamenalo do bezpečí, ke své milované babičce, která ji vychovávala, jak nejlíp uměla, po svém, ale s maximální dávkou lásky. Jako už tolikrát,

Teď tedy stála v osmém měsíci těhotenství o půlnoci na perónu.

Redaktorky Karolína Ryvolová
a Veronika Staňková
Korektury Barbora Vilímová
Ilustrace Juraj Horváth
Grafická úprava a sazba z písma Opuntia
Book & Italic a Job Clarendon Extra Light
Čumlivski&Horváth
Praha 2026
Počet stran 144
Vydalo Nakladatelství KHER, z. s.,
Veverkova 1172/33, 170 00, Praha 7

Fotografie na zadní obálce je z rodinného
archivu autorky.

Eva Danišová Diliňi Dora

ISBN 978-80-87780-51-0

www.kher.cz

nakladatelstvi@kher.cz

facebook.com/nakladatelstvikher

instagram.com/nakladatelstvikher